

AUTOR: Hanna Dyrzc

TYTUŁ WARSZTATU: *Wszyscy jesteśmy synestetykami. Barwa jako nośnik informacji*

CEL: Na warsztacie zajmiemy się pojęciem synestezji jako zdolności kojarzenia ze sobą wrażeń odbieranych przez różne zmysły, np. przekładanie doświadczeń dźwiękowych na kolorystyczne.

Dla wielu artystów – jak Wassily Kandinsky czy Paul Klee – był to także środek artystyczny i główna metoda twórcza. Skupiając się głównie na zjawisku barwy, zastanowimy się, w jaki sposób w swoich pracach artyści wykorzystują jej właściwości. Warsztat będzie też dobrą okazją do zapoznania się z terminologią, potrzebną przy analizie formy dzieła oraz przekonania się, czym synestezja jest w praktyce.

WIEK UCZESTNIKÓW: Młodzież w wieku 16 - 19 lat

LICZBA UCZESTNIKÓW: Maksymalnie 25 osób

MIEJSCE: Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie

Wystawy: „Co widać. Polska sztuka dzisiaj” (www.cowidac.artmuseum.pl/pl)

oraz „W niedalekiej przyszłości” (www.artmuseum.pl/pl/wystawy/w-niedalekiej-przyszlosci/1).

CZAS: 1h 30min - 2h

PRZEBIEG:

Część I: Omówienie prac znajdujących się na wystawie i poruszenie zagadnień z nimi związanych.

Agnieszka Brzeżańska, „Sentimental”

- Analiza najprostszych elementów kompozycji; wprowadzenie pojęć i próba wspólnej definicji.
- Podstawowe środki wizualne: punkt, linia, płaszczyzna, kierunek, barwa, nasycenie, jasność.
- Czym jest kolor? Jak powstaje?

MUZEUM
sztuki
nowoczesnej
w warszawie

Fundacja
Orange 

- Rodzaje kontrastów: kontrast temperaturowy, kontrast jasności, kontrast barwny.
- Działanie kontrastu następczego na podstawie pracy Brzeżańskiej. Jak powstają powidoki?
- Wpływ odkrycia Chevreula dotyczącego kontrastu następczego na rozwój sztuki (np. neoimpresjonizm, orfizm, W. Strzemiński).
- W jaki sposób zestawienie kolorów i kształtów buduje dynamikę obrazu?
- Czy obraz jest figuratywny czy abstrakcyjny?
- Jak użycie barw wpływa na emocje? Jaka jest analogia kolorystyki i tytułu „Sentimental”?
- W jakim celu artystka w taki sposób ograniczyła paletę?

Ewa Axelrad, „Warm Leatherette”

- Co nam sugeruje użyta barwa?
- Metaforyczne znaczenie koloru, personifikacja martwego obiektu.
- Sposoby opisywania barw. Próbując określić barwę, zwykle odwołujemy się do natury (tu: koloru skóry).
- Naturalne czy sztuczne? Z czym bardziej związany jest człowiek współczesny – z technologią czy cielesnością?
- Kontekst: Paul Virilio. Historia nowoczesności jako sekwencja konstruowania coraz to nowych wysublimowanych wypadków (jak twórczość Axelrad); A. Huxley: prędkość to jedyna przyjemność wynaleziona przez modernizm.
- Utożsamienie seksu/cielesności i prędkości; fr. petite mort = orgazm, dosł. „mała śmierć”.
- Kolor jako główny środek wizualny, wyznacznik kontekstu.

Katarzyna Przezwańska, Projekt Sali Posiedzeń

MUZEUM
sztuki
nowoczesnej
w warszawie

Fundacja
Orange 

- Dlaczego artystka zdecydowała się przemałować wnętrze sejmu? Jak jego kolorystyka może wpływać na decyzje polityków?
- Barwa jako element propagandy politycznej (kontekst: np. rosyjski konstruktywizm, Bauhaus, plakaty z czasów PRLu).
- Barwa jako środek organizacji przestrzeni (De Stijl i P. Mondrian). Myślenie pierwszych awangard dotyczące możliwości precyzyjnego urządzenia ludzkiego otoczenia.
- Praca dyplomowa Przezwańskiej i „pokolorowanie” własnego mieszkania. Jakie kolory mamy w swoich mieszkaniach? Co decyduje o doborze barw, jakimi się otaczamy?
- Jaka jest symbolika poszczególnych barw i od czego zależy?
- Czy kolory wpływają na nasze funkcjonowanie? W jaki sposób? Czy sztuka ma wpływ na rzeczywistość?

Artur Żmijewski, akwarele

- Rysunki terapeutyczne jako pierwszy krok na drodze do action painting J. Pollocka.
- Kontekst: Carl Gustav Jung, badania plemienia Indian Navaho.
- Kolor jako środek terapii, forma ekspresji, medium w kontakcie między dwojgiem ludzi.
- Czy dana barwa dla każdego znaczy to samo? Subiektywizm percepcji barw.
- Czynniki wpływające na percepcję barw: biologiczne (budowa oka, choroby genetyczne, np. daltonizm), psychiczne (oddziaływanie barw na emocje, indywidualne skojarzenia), jak i kulturowe (symbolika barw w danej kulturze).

Część II: Każdy uczestnik zapisuje na kartce papieru jedno nieistniejące słowo, bezsensowną onomatopieję (np. „bourdalgło”).

MUZEUM
sztuki
nowoczesnej
w warszawie

Fundacja
Orange 

Następnie uczestnicy wymieniają się kartkami tak, by każdy dostał inne słowo. Na oddzielnej kartce papieru każdy zapisuje 10 określeń tego, co wylosował - czy jest duże/małe; ostre/gładkie; mokre/suche; stare/młode; słodkie/gorzkie itd., jaki ma kolor?

Zadanie polega na zwizualizowaniu słowa w taki sposób, aby zawrzeć w pracy jego cechy, ideę czy ładunek emocjonalny. Następnie omówienie powstałych prac – co sprawia, że dany zestaw głosek kojarzy nam się z danym kolorem, kształtem?

Celem zadania jest wprowadzenie pojęcia synestezji w praktykę, pobudzenie luźnych, instynktownych, swobodnych skojarzeń, podkreślenie roli instynktu i indywidualizmu w twórczości oraz szacunku do cudzej pracy. Także uświadomienie powszechności synestezyjnych zdolności – postrzegając coś, podświadomie tworzymy związki skojarzeniowe z obszaru różnych zmysłów. Zadanie wpływa na kreatywność w podejściu do materiału. Papier kojarzy się z tworzeniem „na płasko”, a tu trzeba wyjść poza szkolny schemat papier-klej-nożyczki. Ograniczenie ilości i rodzaju materiałów do minimum (jedna biała kartka) zmusza do poszukiwania nowych rozwiązań i sposobów wykorzystania papieru, spojrzenia pod innym kątem, odkrywania jego właściwości.

Część III: Pokazanie przygotowanej wcześniej prezentacji związanej z pojęciem synestezji. Zdefiniowanie pojęcia, omówienie różnych rodzajów synestezji i zasad ich działania. Przykłady wykorzystania synestezji w twórczości artystów, w tym związki między muzyką i sztukami wizualnymi:

- Jak działa język? Litera jako wizualizacja fonemu, wynik synestezyjnych asocjacji.
- Pitagorejczycy: „muzyka sfer”, skojarzenie liczby, przestrzeni i dźwięku.
- Anna Zaradny i film-partytura

MUZEUM
sztuki
nowoczesnej
w warszawie

Fundacja
Orange 

- Wassily Kandinsky – muzyka jako przyczyna powstania malarstwa abstrakcyjnego.
- Aleksander Skriabin – „Prometeusz”, spektakl angażujący wiele zmysłów.
- Gyorgy Ligeti, John Cage i Yannis Xenakis – partytura jako wizualny odpowiednik dźwięku.
- Neil Harbisson – dysfunkcja zmysłów jako pretekst do twórczych poszukiwań. Kolor jako fala dźwiękowa.

EFEKT: Postrzeganie jest subiektywne. Każde stworzone na warsztatach „dzieło” jest niepowtarzalne, powstało na bazie indywidualnych wrażeń autora, niepodlegających ocenie. Każde jest tak samo wartościowe i wymagające zrozumienia. W podobnie „empatyczny” sposób warto analizować dzieła sztuki współczesnej. Prace uczestników powstały na zasadzie synestezyjnych skojarzeń – dźwięk został zamieniony na trójwymiarowy obiekt wraz z określeniami jego cech (spisanymi na kartkach). Możemy wyróżnić pewne głoski/dźwięki, które większości osób kojarzą się z konkretną cechą, gdyż pewne synestezyjne skojarzenia są powtarzalne.

WYKORZYSTANE METODY: Interpretacja prac na wystawie i analiza formalna, dyskusja na zadane tematy wymagająca sformułowania własnej opinii, ćwiczenie praktyczno-plastyczne wymagające kreatywności

MATERIAŁY: omawiane prace, białe kartki papieru, długopisy, nożyczki, prezentacja

KONTAKT / STRONA WWW: www.artmuseum.pl

Projekt realizowany w ramach programu Fundacji Orange.

Materiał dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (licencja dostępna pod adresem: creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl)

MUZEUM
sztuki
nowoczesnej
w warszawie

Fundacja
Orange 